देवश्रवा देववातश्च भारतौ।अग्निः। त्रिष्टुप्, ३ सतोबृहती

निर्मीथतः सुधित आ सुधस्थे युवा कुविरध्वरस्य प्रणेता।

जूर्यत्स्विप्तर्गे वनेष्वत्रां दधे अमृतं जातवेदाः॥ ३.०२३.०१

निर्मिथतः- नितरां मथितः। सधस्थे- ऋताख्ये स्वसदने। आ- आभिमुख्येन। सुधितः- सुष्ठु धृतः। युवा- तरुणः। कविः- क्रान्तदर्शी। अध्वरस्य- ध्वररिहतकर्मणः। प्रणेता- प्रकर्षनेता। जूर्यत्सु- जरां प्राप्नुवत्सु। वनेषु- आरण्येषु। अजरः- जरारिहतः। अध्यात्मिके तु भौमभोगवासना अजरेण सत्कतुना दग्धाः। जातवेदाः- जातप्रज्ञः। अमृतम्- अमृतानन्दधाराम्। दधे- धारयति॥१॥

अमेन्थिष्टां भारता रेवद्भिं देवश्रवा देववीतः सुदक्षम्।

अय्ने वि पेश्य बृह्ताभि रायेषां नौ नेता भवतादनु द्यून्॥ ३.०२३.०२

भारता- भरणशीलो । देवश्रवाः- दिव्यश्रवणयुक्तः । देववातः- दिव्यप्राणयुक्त उपासकश्च । रेवत्-सम्पद्युक्तम् । सुदक्षम्- शोभनसमर्थम् । अग्निम्- पावकं सत्कतुम् । अमन्थिष्टाम्- ममन्थतुः । अग्ने- पावक सर्वभृतिहतकतो । बृहता- महत्या । राया- दानयोग्यसम्पदा । वि- विशेषेण । पश्य । द्यून्- ज्योतीषि । अनु- अनुसृत्य । नः- अस्माकम् । नेता । भवतात्- भव ॥२ ॥

द्श क्षिपः पूर्वं सीमजीजनन्सुजातं मातृषु प्रियम्।

अग्निं स्तुहि दैववातं देवश्रवो यो जनीनामसंद्वशी॥ ३.०२३.०३

सुजातम्- सुष्ठु आविर्भूतम् । मातृषु- अप्सु मूलशक्तिधारासु । प्रियम् । पूर्व्यं- पुरातनम् । सीम्-सर्वतः । दश क्षिपः- दशाङ्गुळग्रुपलक्षितशोभनकर्माणि । अजीजनन्- ससृजुः । दैववातम्-दिव्यप्राणम् । अग्निम् । स्तुहि । यः । देवश्रवः- दिव्यश्रवणसम्युक्तः । जनानाम्- प्रजानाम् । वशी । असत्- भवति ॥३॥

WEBOLIM

नि त्वां द्धे वर् आ पृथिव्या इळायास्पदे सुदिनत्वे अह्नाम्। दृषद्वत्यां मानुष आप्यायां सरस्वत्यां रेवदंग्ने दिदीहि॥ ३.०२३.०४

अह्नाम्- दिवसानाम् । सुदिनत्वे- शोभनदिनिमित्ते । दिनािन सुदिनािन कर्तुमिति भावः । पृथिव्याः-भूम्याः । वरे- श्रेष्ठे । इळायास्पदे- स्तुतिपदे । त्वा- त्वाम् । नि दघे- अस्थापयत् । दृषद्वत्याम्-आध्यात्मिके पाषाणोपलक्षितस्थैर्ययुक्तायां स्तिमितगम्भीरायामिति भावः । अथवा पाषाणप्रतीकजडेशनशीलायाम् । आपयायाम्- जलोपलक्षितमूलशक्तिधारावाहिन्याम् । सरस्वत्याम्- रसचोदनशक्त्याम् । मानुषे- मनुष्यदृद्ये । रेवत्- सम्पद्यथा भवति तथा । दिदीिहि-उद्दीप्यस्व ॥४॥

इळामम्ने पुरुदंसं सिनं गोः शश्चत्तमं हर्वमानाय साध। स्यान्नेः सूनुस्तनयो विजावाम्ने सा ते सुमितिभूत्वस्मे॥ ३.०२३.०५ पूर्वं व्याख्यातम् (३.१.२३) ॥५॥

